

coneix»;³ 1472, JEsteve (supra); més exs. en *DAG.* i *AlcM*.

En el següent passatge de la *Quar.* de StVicentF *oi* significa 'nàusea, fàstic': «algunes medicines són que los pacients avorrexen, axí com píndoles o altres, per rahó de la sabor o color; axí la sacratíssima hòstia --- és píndola medecinal, e és la carn gloriosa --- de Jhesu Xrist. E per ço que no-t do *oi*, o que no-u avorresques per la color de la carn, ne sabor, per ço la volch cobrir la medecina» (p. 292.79). Després ens el dóna OPou, *ThPu* (1575) en el capítol de malalties: «hasco o *hoy*: nausea, fastidium, passa colica» (p. 237). En aquest sentit *oi* ha continuat fins als nostres dies, especialment a les Balears on ha produït a més alguns derivats (infra); l'inclouen amb aquest valor *DFig.* (1840) i *Amengual* (aquest s. v. *hoy*); *AlcM* ens dóna aquest exemple del mall. G. Maura (1913): «Que em fas *oy*, cara de rap», i a més aquesta expressió mall.: *fer oi an el rei Porc* 'ésser extremadament brut'. En cat. central s'usa en plural: ja en *DTO.* (1647) «*hoy*s o ascos: 20 nausea»; *fer ois* 'fer fàstic' (Belv. 1805, s. v. *fer*; Lab. 1839, s. v. *oys*); fou usat per JRuyra («Ningú tastaria sense *ois* carn de cavall», *AlcM*) i per Coromines («fent *ois* de la plebs», *O. C.*, p. 1339).⁴ Es pronuncia *oits* a l'Emp. i Camp de Tarr., segons *DAG.* (s. v. *oichs*), i de fet amb aquesta pronúncia l'ha sentit tota la vida JCoromines pertot, sovint, potser un poc més a la banda de Girona; això fa suposar una variant *oit* paral·lela a *àpit*, *prèmit* etc.⁵ A València *ois* s'ha palatalitzat en *oix*, que Lamarca (1839) escriu com a *oix* 'nàusea', i igualment Escrig i MGadea. Aquest va emprar-lo en la seva obra folklòrica: «ha perdut l'apetit y tot li fa *oix*» (*Terra del Xè* I, 387). L'ús català més precís entén amb *ois*, més que 'nàusea' en sentit general, 'moviment de vòmit sense expulsió de res', cast. *ar cada* (veg. Alsina i Bofill, *AnMedAcCM* xxviii, 688).

DERIV.: *Odiabla* 'odiós'; *odible* id., ant. [Llull; Eiximenis: «Grans malalties t'aportera --- dar t'à *odible* jovent, trista miganea en ta vida» (*Dones*, cap. 225); fou usat per Verdager; *odibilitat*, ant. [Llull].⁴⁰ *Odiós* [Pere Cerimoniós, *Cròn.*; *Curial*; 1462 (Calmette, *RLR* LI, 224); *Tirant* (*DAG.*); JEsteve (1472); Busa-Nebr. (1507), *DTO.* (1660), Lacav. 1696 etc.], pres del llatí *odiosus* id., veg. també *oiós* (infra). *Odiosament* [Lab. 1839], *odiositat* [Lab. 1839; *DFa.*].⁴⁵ *Odiar* [Lacav. 1696; és també de data tardana en castellà (Oudin, 1607; Covarr.); concurrent avui de *avorrir* (veg. supra)], el *DECH* (s. v. *odio*) observa que potser sigui pres el cast. *odiar* de l'it. *odiare*; el descendent directe del llatí *ODIARE* és el cat. ant. *ujar* 'cansar, fer fàstic' [Llull: «L'Amic s'*ujava* dels treballs que sostenia per amor» (*Amic e Amat*, v. 223); *VidesR.*: «pel treball del camí fo tot *hujat*» (P146r1, n. 18, V fractus); Muntaner, *Cròn.*: «E qui tot vos ho volia contar, seria tan llonga escriptura, que tot hom se n'*ujaria* d'oïr» (cap. 82, Col. Pop. Barc. II, 45.9; altres exs. iv, 41; v, 15, vi, 74); *Eximplis e Mir.* II, 89; StVicentF: «ell, per les afflictions e hores és *ugat*, e ara repose» (*Sermons* II, 100.32); Serra-Amer, *Gènesis*, p. 245; més exs. en *DAG.*, s. v. *hujar*, i *AlcM*];⁶⁰

ujadesa 'cansament', ant. [un ex. de la variant *ujadea* en *Libre de les Med. Part.* d'Ibn Wafid]; *ujament* 'cansament', ant. [Llull, *Contempl.*, 133, 2; *Libre de les Med. Part.*; Alcoati, 39]; vegeu també *UJAR*.

Oi 'odi' (ant.) 'nàusea, fàstic', del llatí *odium*, per tractament mig-savi (supra, i n. 1); *oiable* 'odiós', ant. [Llull, *Contempl.*, 128, 12]; *oiós* 'que causa nàusea' [1402; *DFig.* 1840 *oyós* defineix com 'el qui per brut causa fàstic'; usual actualment a Mall.]; són també de Mall.: *oiosament*, adv., *oiositat* 'brutesa', *oiar* 'fer oi, fastiguejar', *oiat* 'marejat'.

¹ Cf. la forma *osi* amb solució tipus occità de la *-ð- > -z-* en les *VidesR.*: «emfantà 3 emfants mortz per què la ac lo seu maryt en *osi*» (P103v2, B oyt, V odio). El resultat normal d'*ODIUM* hauria estat **uig* com *PODIU > puig* (veg. també la nota 5, infra); en canvi, és més popular el desenvolupament de l'inf. antic *ujar* 'cansar, fer fàstic' < *ODIARE*. —

² El cast. *odio* tampoc no és freqüent a l'època medieval: *DCEC* el documenta en Berceo i després no fins a *APAL* (1492) i Nebrija; l'oc. ant. *odi* és també escàs. —³ Citem de Russell-Gebbett, *Med. Cat. Ling. Texts* (Oxford 1965), 221.16. —⁴ Coromines l'usa un cop en singular: «No trobaràs ningú que no compadeixi la trista situació de la meretriu, l'*oi* irresistible de l'ofici que fa, la infàmia podridora de la seva vida» (*La Vida Austera*, 3.ª ed., p. 126.24); d'altra banda, la forma *oig* que apareix en la seva obra, *Presons imaginàries*, p. 213 («Despullem-nos dels pensaments ronyosos d'*oig* [sic ms.] i de ràbia, de tírria i de rancúnia, d'aquestes flors del mal») i *oigs* en *Cartes d'un Visionari*, carta 13, § 52, p. 239 (però esmenat com *ois* en *O. C.*, p. 1015a) deuen ser un intent de grafiar *oits*, que esmentem de seguida en el cos de l'article; veg. també la nota següent. —

⁵ Notem que una forma *oyt* ja apareix en el ms. B (S. xv) de les *Vides R.* (veg. n. 1, supra). És poc probable l'opinió de Barnils (*RFE* IV, 279) que *ois* pugui ser directament del pl. llatí *ODIOS > *oigs*, pronunciat amb *-is*; no és exacta la seva observació que *goigs* es pronuncia dialectalment *gois*, almenys no pas en català oriental, on és conegut més aviat *goits*. Si bé és veritat que la pronúncia *oits*, que ell no esmenta, té un paral·lel en aquesta forma, la variant val. *oix* que correspon a *ois* i la documentació des del *ThPu.* (1575) ens proven que hi tenim un simple pl. d'*oi*. D'altra banda, *oig* que apareix en aquest aforisme popular men., «Panxa buida no fa *oig*», amb la interpretació de Camps Mercadal (*Folk. Men.* II, 129) com a «amb panxa buida un bou no pot fer feina», no sembla tenir res a veure amb *oi* 'fàstic, nàusea', i més aviat fa l'efecte que és un mot imitatiu del so que produeix una panxa plena, o bé més probablement sigui el crit per fer moure els bous, el pretès anglicisme *ocs* de Menorca.

Odir, V. *oir* *Odògraf*, *odòmetre*, V. *episodi* *Odont.*, *odontàlgia*, *odontàlgic*, *odontitis*, *odontòide*, *odontòleg*, *odontologia*, *odontològic*, *odontoma*, V. *dent* *Odor*, *odorabilitat*, *odorable*, *odoració*, *odora-*